

KRISEN I FÖRENTA NATIONERNA

DET ÄR NÅGOT ganska ovanligt, att en ledande persons oförmodade bortgång skapar ett så allmänt och starkt intryck av en betydelsefull politisk tilldragelse, som fallet har varit vid Dag Hammarskjölds tragiska död i den gåtfulla flygkatastrofen vid Ndola.

Endast en mening kan råda om den hängivenhet, det mod och den skicklighet, varmed han under åtta år tjänade den organisation, vars ledande kraft och symbol han själv alltmer kom att utgöra. Själva omständigheterna kring slutkatastrofen lämnar ett vältaligt vittnesbörd — ifall ett sådant skulle ha tarvats — om vilka mödor och risker han tog på sig i Förenta nationernas tjänst.

Det var i själva verket betecknande, att Dag Hammarskjölds bortgång direkt sammanhängde med motsättningarna kring Kongo-spörsmålen. Ty i dessa avspeglades åskådligt den utveckling som ägt rum inom folkförbundet under 1950-talet. Den invalspolitik som följts hade undan för undan totalt urholkat den ställning, som de ledande makterna inom den fria världen tidigare hade intagit i FN:s rådslag. I stället hade tyngdpunkten i förbunds församlingen kommit att glida över till de allt talrikare

nya nationerna från Asien och Afrika. Detta var ur två synpunkter allt annat än lyckligt. Avgörandena i New York domineras numera med blotta antalets rätt av en grupp stater, vilka så gott som alla saknar såväl de nödiga militära och ekonomiska resurserna för att bära upp ansvaret som den vana vid internationell politik, vilken kräves för att objektivt och realistiskt bedöma läget. Dessa staters ledare har vidare ideligen tenderat att i avgörande situationer svika fredens och frihetens sak till följd av skilda orsaker såsom gamla fördomar och rancuner mot västmakterna och ren rädsla för Rysslands makt och brutalitet.

Det var emellertid på dessa mindre staters röster, som Dag Hammarskjöld under senare tid alltmera ansåg sig nödsakad att bygga upp förbundets och sin egen position. Det är f. n. ej lätt att avgöra, om han därvid helt leddes av uppfattningen, att detta var det enda möjliga i det förändrade maktläget, eller om han verkligen hoppades att på sådant sätt kunna åtgöras till generalsekreterarämbetet bygga upp en egen maktposition, på längre sikt oberoende av de båda rivaliserande stormaktsblocken.

De senaste månadernas händel-

ser visar klart, att denna förhoppning, om den fanns, byggde på illusioner. Särskilt betecknande är »neutralisternas» uraktlåtenhet — eller ovillighet — att vid sitt Belgradmöte fatta position mot den ryska terror- och utpressningspolitiken ens när den tagit formen av direkta hotelser med vätebomber. Samma attityd framträdde i den viktigaste bland dessa stater — Indiens — enträgna försök att i FN sabotera de nordiska staternas försök att mobilisera världssopinionen mot den ryska jättebomben. I själva verket har emellertid spekulatioerna i dessa länders stöd vid flera tillfällen lett folkförbundets politik i en riktning, som innebär allvarliga faror för Västerms maktställning och därmed för alla folks säkerhet inför hotet från öster. Särskilt påfallande var detta på hösten 1956, då FN i stort sett försummade tillfället att på allvar sätta in sin auktoritet för Ungerns sak, för att i stället på ett mindre lyckligt sätt ingripa i Suezkrisen och därigenom tillfoga Englands och Frankrikes internationella ställning och inflytande ett troligen obotligt avbräck. Den senaste tidens händelser har åskådligt visat, hur ihålig den av FN vid detta tillfälle så omhuldade Nassers position i själva verket alltid varit — alla hans imperialistiska luftslott till trots.

På samma sätt har önskan att stå väl hos de afro-asiatiska staterna påverkat FN:s handläggning

av Kongofrågorna på ett föga lyckligt sätt. Det kan visserligen med allt fog sägas, att den viktigaste orsaken till förvirringen i Kongo var Belgiens olyckliga beslut att förhastat uppgge sitt ansvar och sin makt därstädes. Detta beslut torde emellertid böra ses mot bakgrunden av mycket starka påtryckningar från den s. k. världssopinionen och ej minst från Belgiens viktigaste bundsförvanter. I alla händelser hade det sakligt naturliga här varit, att FN klart hade sökt att samverka med de förhållandevis måttfulla och Europavänliga krafter, som trots allt fanns i Kongo, att så snart som möjligt sätta destruktiva faktorer av typen Lumumba och Gizenga ur spelet och att utnyttja kolonialmakternas, i detta fall främst Belgiens, erfarenhet och sakkunskap. I stället har FN, ofta i bryska former, tagit parti mot belgarna och mot Kattanga. Under sådana förhållanden har Kongofrågorna förblivit hoppöst tilltrasslade, och FN har trots sin snarast antieuropeiska politik haft den allra största svårighet att upprätthålla ens ett nödortfött samarbete med de mest militanta och nyimperialistiska afrikanerna av typen Nkrumah eller Sekou Touré. Ironiskt nog kom just denna egentligen föga västorienterade politik också att utlösa Moskvas bannbullor mot generalsekretären.

Den rent akuta kris, som Hammarskjöld's plötsliga och tragiska

frånfälle utlöste inom FN, har åtminstone för tillfället bilagts genom valet av den utifrån sett alldeles färglöse burmanen U Thant till generalsekreterare för återstoden av Hammarskjölds ämbetsperiod. De mest extrema ryska försöken att lamslå FN hade därmed avvissats. Å andra sidan så att säga kodifierar arrangemanget vissa av de negativa tendenserna i utvecklingen. Alldeles oavsett formaliteterna är Thants befogenheter och möjligheter till en självständig insats vida mindre än Hammarskjölds. Vidare har Västern — sannolikt slutgiltigt — utestängts från den högsta FN-ledningen, och för Europas del synes det tveksamt, om det ens blir företrätt bland undergeneralsekreterarna; om det skulle bli det, sker det troligen blott i paritet med satellitblocket! Neutralismen har även formellt satts i högsätet med detta val. Endast framtiden kan visa, om Thant i sin nya, internationella egenskap förmår frigöra sig från de kraftlöshetens dogmer, som styr Burmas och dess meningsfränders politik. Man behöver emellertid blott göra tankeexperimentet att förutsätta en öppen aggressionshandling från Östs sida i stil med Koreafallet 1950. Finns det någon, som på allvar räknar med att det nuvarande

FN skulle vara i stånd till den långtifrån betydelselösa insats, som Trygve Lies FN ändå gjorde då?

Det är endast naturligt, om det inför denna utveckling ej saknas stämmor i Förenta Staterna, som råder Washington att inte längre bygga sin politik på FN utan i stället främst försöka få till stånd en effektiv och slagkraftig sammanlutning av sådana stater, vilka har viljan och förmågan att verkligen taga ansvaret för att rädda friheten i världen ur större faror, än den någonsin hittills har ställts inför. Och i själva verket borde ingen kunna sväva i tvivelsmål om att den enda garanti för freden och friheten, som f. n. finns, ej ligger i FN utan i Västerens militära styrka. Detta gäller även beträffande de mindre stater, vilkas geografiska och politiska förhållanden ej bedöms tillåta dem att inträda i den stora försvarsgemenskapen. För dem tillkommer därjämte alldeles särskilda anledningar att i tid se om sina försvarskrafter och sin försvarsberedskap för att i möjligaste mån kompensera den självvalda avsaknaden av garanterad och förberedd militär undsättning. Denna problemställning har i stigande grad aktualiserats under 1961.